

ВИСНОВКИ

Аналіз теоретичних і практичних аспектів спеціального банківського оподаткування свідчить про доцільність його використання в державній політиці. Розглянувши зарубіжний досвід, можна відзначити ефективність використання спеціальних податків як фіскального та стабілізаційного інструменту в регулюванні діяльності банківської системи. Стан фінансової системи України та її висока залежність від функціонування банківської системи свідчить про можливість застосування спеціального банківського оподаткування з метою вдосконалення вітчизняної фінансової політики держави. Метою подальших досліджень може виступити визначення позитивного ефекту від впровадження спеціальних режимів оподаткування банківської діяльності в Україні та розробка конкретних механізмів їх реалізації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Bank Levy: a consultation [Електронний ресурс] : HM Treasury. – Режим доступу : http://www.hm-treasury.gov.uk/consult_bank_levy.htm
2. **Beitler D.** Raising Revenue: a Review of Financial Transaction Taxes throughout the World [Електронний ресурс] / D. Beitler. – Режим доступу : <http://www.stampoutpoverty.org/?lid=11289>
3. **Habbar P.** The Parameters of a Financial Transaction Tax and the OECD Global Public Good Resource GAP, 2010-2020 [Електронний ресурс] / P. Habbar. – Trade Union Advisory Committee (TUAC). – Режим доступу : http://www.ituc-csi.org/IMG/pdf/1002t_gf_ftt.pdf
4. **Nissanke M.** Revenue Potential of The Tobin Tax for Development Finance: a Critical Appraisal World [Електронний ресурс] / M. Nissanke. – School of Oriental and African Studies University of London. – Режим доступу : <http://www.stampoutpoverty.org/download.php?id=339>
5. Tax Contribution of The Financial Sector [Електронний ресурс] / European Commission. Taxation and Customs Union. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/other_taxes/financial_sector/fact_sheet/tax-contribution-fin-sector.pdf
6. **Хандруев А.** Спецналог для банков: быть или не быть [Электронный ресурс] / А. Хандруев, А. Чумаченко. – Прямые инвестиции. – 2010. – № 9. – Режим доступа : <http://www.sbrf.ru/common/img/uploaded/sbjr/10-09/068-073.pdf>
7. **Маршавина Н.** Налогообложение финансовых операций банков [Электронный ресурс] / Н. Маршавина, Н. Алексанян. – Режим доступа : [http://www.rea.ru/UserFiles/Izvestija/3\(8\)/Marshavina-2.pdf](http://www.rea.ru/UserFiles/Izvestija/3(8)/Marshavina-2.pdf)
8. Bank Levy [Електронний ресурс] / HM Revenue & Customs. Tax Information and Impact Notes. – Режим доступу : <http://www.hmrc.gov.uk/budget2011/tiin6123.htm>

УДК 657.2:339.746

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС І ВАЛЮТНИЙ КУРС: ДІАЛЕКТИКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

ВЕРІГА Г. В.

УДК 657.2:339.746

Веріга Г. В. Платіжний баланс і валютний курс: діалектика взаємозв'язку

У статті систематизовано принципи вирівнювання платіжного балансу, зафіксовані Статутом МВФ і Основними засадами грошово-кредитної політики Національного банку України. Проаналізовано динаміку показників стану платіжного балансу України і офіційного курсу гривні протягом 1998 – 2011 рр. Досліджено кореляційно-регресійні зв'язки між такими показниками: сальдо поточного рахунку платіжного балансу, експорт товарів і послуг, імпорту товарів і послуг, валовий зовнішній борг, офіційні резервні активи, офіційний курс гривні до долара США. Надано економічну інтерпретацію отриманим статистичним результатам. Побудовано кореляційно-регресійну модель офіційного валютного курсу, яка дозволяє визначити кількісні параметри девальвації гривні при збільшенні зовнішнього боргу і ревальвації – при збільшенні обсягів резервних активів. Розроблено рекомендації з використання міждержавних методів регулювання платіжного балансу.

Ключові слова: платіжний баланс, валютний курс, вирівнювання, регулювання, взаємозв'язок.
Рис.: 1. Формул. 2. Бібл.: 10.

Веріга Ганна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, Донецький державний університет управління (вул. Челюскінців, 163а, Донецьк, 83050, Україна)
E-mail: annaveriga@gmail.com

УДК 657.2:339.746

UDC 657.2:339.746

Веріга А. В. Платежный баланс и валютный курс: диалектика взаимосвязи
В статье систематизированы принципы выравнивания платежного баланса, зафиксированные Уставом МВФ и Основными принципами денежно-кредитной политики Национального банка Украины. Проанализирована динамика показателей состояния платежного баланса Украины и официального курса гривны в течение 1998 – 2011 гг. Исследованы корреляционно-регрессионные связи между такими показателями: сальдо текущего счета платежного баланса, экспорт товаров и услуг, импорт товаров и услуг, валовой внешний долг, официальные резервные активы, официальный курс гривны к доллару США. Дана экономическая интерпретация полученным статистическим результатам. Построена корреляционно-регрессионная модель официального валютного курса, которая позволяет определить количественные параметры девальвации гривны при увеличении внешнего долга и ревальвации – при увеличении объемов резервных активов. Разработаны рекомендации по использованию межгосударственных методов регулирования платежного баланса.

Ключевые слова: платежный баланс, валютный курс, выравнивание, регуляция, взаимосвязь.
Рис.: 1. Формул. 2. Библ.: 10.

Веріга Анна Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры учета и аудита, Донецкий государственный университет управления (ул. Челюскинцев, 163а, Донецк, 83050, Украина)
E-mail: annaveriga@gmail.com

Veriga A. V. Balance of Payments and Exchange Rate: Interrelation Dialectics
The article systemises principles of levelling the balance of payments stated in IMF Charter and Main Principles of Monetary and Credit Policy of the National Bank of Ukraine. It analyses dynamics of indicators of the state of the balance of payments of Ukraine and of official exchange rate of UAH during the period from 1998 till 2011. It studies correlation and regressive links between the following indicators: balance of the current account of the balance of payments, export of goods and services, import of goods and services, gross foreign debt, official reserve assets, and official exchange rate of UAH to USD. It gives economic interpretation of the obtained statistical results. It provides a correlation and regressive model of official exchange rate, which allows identification of quantitative parameters of devaluation of UAH in the event of growth of the foreign debt and revaluation in the event of growth of volumes of reserve assets. It gives recommendations on the use of inter-state methods of regulation of the balance of payments.

Key words: balance of payments, exchange rate, levelling, regulation, interrelation.
Pic.: 1. Formulae. 2. Bibl.: 10.

Veriga Anna V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Audit, Donetsk State University of Management (vul. Chelyuskintsev, 163a, Donetsk, 83050, Ukraine)
E-mail: annaveriga@gmail.com

В умовах глобалізації економічного простору загострюються проблеми, пов'язані з фінансовими і валютними кризами, причини яких зводять до криз платіжних балансів і вад валютно-курсової політики [1, с. 8]. Платіжний баланс і валютний курс є економічними категоріями, які знаходяться у складному діалектичному зв'язку. Через курс національної валюти центральний банк впливає на стан платіжного балансу країни, а також використовує його як інструментарій монетарної політики [2, с. 210]. Валютний курс відображає взаємодію національної та світової економік, регулює діяльність багатьох економічних сфер. Стан платіжного балансу впливає на обсяги операцій, які здійснюються на валютному ринку. Так само і стан валютного ринку через валютний курс впливає, у першу чергу, на рахунок поточних операцій, а, отже, і на стан платіжного балансу в цілому [3, с. 365]. Контроль стану платіжного балансу є актуальним із позицій своєчасного уникнення дисбалансу в економіці країни та забезпечення стабільного економічного розвитку [4, с. 359].

Проблеми стану платіжного балансу і валютного курсоутворення знаходяться у центрі уваги науковців. А. К. Мулякова-Бочі, О. О. Сунцова наголошують на необхідності лібералізації рахунку операцій з капіталом як способі дисциплінування внутрішньої політики і вдосконалення руху капіталу [5, с. 184]. Праці Я. В. Здановського, В. О. Гончарової [6], А. В. Ставицького [7] присвячено питанням прогнозування платіжного балансу і валютного курсу, у т. ч. із застосуванням інструментарію теорії нечіткої логіки, аналізу часових рядів тощо. Утім бракує робіт, присвячених кількісному опису взаємозв'язків сальдо платіжного балансу і валютного курсу.

Метою статті є формалізації якісних і кількісних причинно-наслідкових зв'язків стану платіжного балансу і динаміки валютного курсу в українських умовах.

Поняття «платіжний баланс» було запроваджено у 1767 р. Дж. Стюартом (James Steuart, 1712 – 1780) – шотландським економістом, одним із найостанніших представників пізнього меркантилізму. Відповідно до Закону України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 р. № 679-XIV, «платіжний баланс» – це співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, і сумою здійснених нею платежів за кордон протягом певного періоду. До платіжного балансу входять розрахунки за зовнішньою торгівлею, послугами, неторговими операціями, доходи від капіталовкладень за кордоном, торгівлі ліцензіями, від фрахтування та обслуговування кораблів, туризму, утримання дипломатичних і торгових представництв за кордоном, грошові перекази окремих осіб, виплати іншим країнам за позики тощо. Платіжний баланс включає рух капіталів: інвестиції та кредити. Платіжний баланс України – це статистичний звіт, який відображає результати зовнішньоекономічної діяльності держави за окремий проміжок часу та джерела її фінансування. У платіжному балансі фіксуються всі операції між резидентами та нерезидентами держави, при яких потоки товарів і капіталів перетинають кордони економічної території України. Усі операції між резидентами або між

нерезидентами вважаються з точки зору платіжного балансу нейтральними.

В основі комплексної оцінки рівноваги платіжних балансів держав лежить три групи показників [8, с. 115]: 1) збалансованості сальдо поточного та фінансового рахунку, а також загального сальдо платіжного балансу; 2) рівня стабільності зазначених показників платіжного балансу; 3) рівня прийнятності макроекономічних показників. Як свідчить світовий досвід, стихійний механізм вирівнювання поточних платежів через автоматичне цінове регулювання діє слабо, тому дотримання рівноваги платіжного балансу є одним з об'єктів державного регулювання і вимагає цілеспрямованих державних заходів по врегулюванню низки макроекономічних проблем в галузі фінансів, грошового обігу і валютного ринку [9, с. 8].

Відповідно до Основних засад грошово-кредитної політики на 2013 р., схвалених Рішенням Ради Національного банку України від 05.09.2012 р. № 16, реалізація валютно-курсової політики Національного банку в 2013 р. враховуватиме стан платіжного балансу, характер коливань попиту та пропозиції іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України, а також необхідність підтримки зовнішніх платежів Уряду та НАК «Нафтогаз України» та забезпечення прогнозованої динаміки обмінного курсу гривні.

Статутом МВФ зафіксовано принципи симетричного вирівнювання платіжного балансу країнами як з пасивним, так і з активним сальдо. У європейських країнах з перехідною економікою поступове зростання реального валютного курсу не підриває рівноваги платіжного балансу, якщо воно супроводжується зростанням ефективності національного виробництва [10].

На *рис. 1* наведено динаміку показників стану платіжного балансу України і офіційного курсу гривні протягом 1998 – 2011 рр. Коефіцієнт кореляції сальдо поточного рахунку і офіційного валютного курсу становить $-0,57$, що свідчить про протилежні напрями зміни: зростання сальдо платіжного балансу – зміцнення гривні, скорочення сальдо платіжного балансу – падіння гривні.

Рахунок поточних операцій включає всі операції з реальними цінностями, які відбуваються між резидентами та нерезидентами, а також операції, пов'язані з безоплатним наданням або одержанням цінностей, які призначені для поточного використання. У структурі поточного рахунку виділяються чотири основні компоненти: товари, послуги, доходи та поточні трансферти.

Протягом аналізованого періоду 1998 – 2011 рр. сальдо платіжного балансу було додатним, за виключенням 1998, 2008, 2009, 2011 рр., коли дефіцити становили відповідно 1599; 3063; 13726; 2455 млн дол. США. Рахунок поточних операцій був додатним протягом 1999 – 2005 рр., у 1998 р. і протягом 2006 – 2011 рр. він був від'ємним із максимальним значенням 12763 млн дол. США у 2008р. (7,1% від ВВП), насамперед через зростання дефіциту товарного балансу (до 17 млрд дол. США) та від'ємного сальдо доходів (до 1,5 млрд дол. США). У 2009 р. зниження зовнішнього попиту та світових цін унаслідок глобальної кризи зумовили суттєве зменшення надходжень від експорту товарів і послуг – на 36,6%.

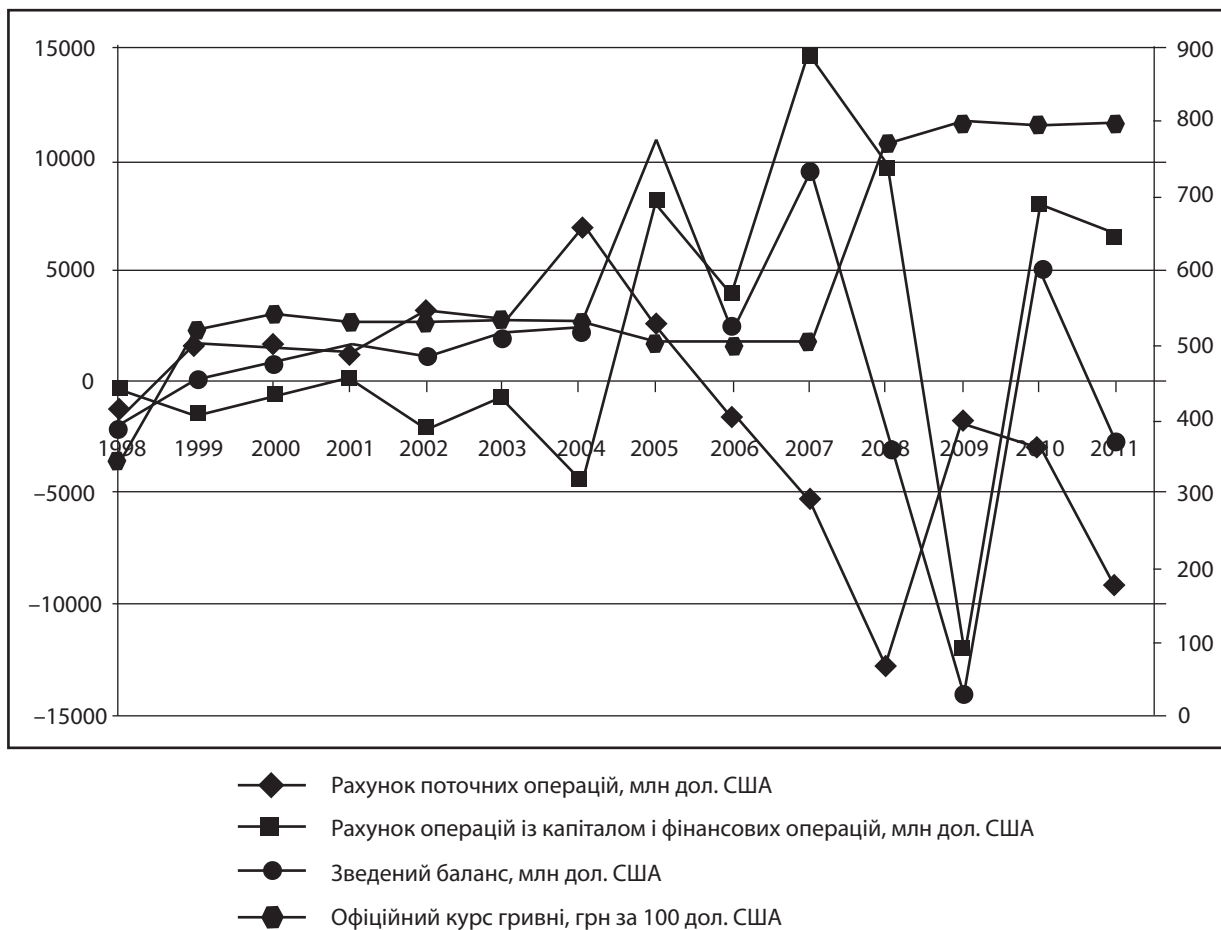

Рис. 1. Динаміка показників стану платіжного балансу України та офіційного курсу гривні

З іншого боку, скорочення внутрішнього попиту, відсутність зовнішнього фінансування та глибока девальвація гривні наприкінці 2008 року визначили ще більше падіння імпорту – на 43,7%. Як наслідок, у цілому за 2009 р. дефіцит поточного рахунку суттєво скоротився – до 1,8 млрд дол. США (1,5% від ВВП) порівняно з 12,8 млрд дол. США в 2008 р. (7,0% від ВВП). У 2010 р. дефіцит поточного рахунку зріс до 2,9 млрд дол. США через випереджаючі темпи зростання імпорту товарів над експортом (35,4 і 29,0% відповідно).

Рахунок операцій з капіталом охоплює всі операції, що включають одержання або оплату капітальних трансфертів (трансферти на інвестиційні цілі, прощення боргу, перекази мігрантів тощо), а також придбання або реалізацію нефінансових активів та прав власності, таких як, наприклад, торгові марки, патенти, авторські права, права на видобуток корисних копалин та інші. Обсяги операцій, що відображаються за цим рахунком в Україні, як і в більшості країн світу, є незначними. Інформаційним джерелом для розрахунку статті є дані банківських звітних форм, що використовуються для складання платіжного балансу. У фінансовому рахунку відображаються всі операції, у результаті яких відбувається перехід прав власності на зовнішні фінансові активи та вимоги країни, або, іншими словами, виникнення та погашення фінансових зобов'язань між резидентами та нерезидентами.

Рахунок операцій із капіталом і фінансових операцій був дефіцитним протягом 1998 – 2000 рр., 2002 – 2004 рр. і у 2009 р. (-11994 млн дол. США). У 2008 р. сальдо фінансового рахунку сформувалося додатним у розмірі 9,5 млрд дол. США, що на 37,1% менше, ніж у 2007 р. (15,1 млрд дол. США). Таке скорочення відбулося за рахунок відпливу коштів в IV кварталі 2008 р., зумовленого впливом фінансової кризи на економіку України (6,1 млрд дол. США). Дефіцит «довіри» на світових фінансових ринках зумовив зменшення припливу довгострокових ресурсів і високі обсяги повернення короткострокових кредитів нерезидентам і відплив іноземної готівки з банківської системи України. Обсяги чистого припливу прямих іноземних інвестицій в Україну за 2008 р. становлять 9,7 млрд дол. США, що на 5,0% більше, ніж у 2007 р. (9,2 млрд дол. США). Світова фінансова криза позначилася насамперед на обсягах надходжень прямих іноземних інвестицій. У IV кварталі 2008 р. чистий приплив прямих іноземних інвестицій становив усього 934 млн дол. США, що в 3,5 раза менше, ніж у середньому за три попередні квартали.

У 2009 р. від'ємне сальдо рахунку операцій з капіталом і фінансових операцій платіжного балансу було зумовлено, насамперед, чистим погашенням накопиченої в докризовий період зовнішньої заборгованості приватним і державним секторами економіки (9,1 млрд дол. США). Крім того, значно нижчими, ніж у попередні роки, були обсяги надходження прямих іноземних інвестицій

4,7 млрд дол. США проти 9 – 10 млрд дол. США у 2007 – 2008 рр. У 2010 р. сальдо рахунку операцій з капіталом та фінансових операцій сформувалося додатним (7,9 млрд дол. США) через достатньо високі обсяги припливу прямих іноземних інвестицій (5,8 млрд дол. США); боргові залучення державного (5,1 млрд дол. США) та реального секторів економіки (3,4 млрд дол. США).

Сальдо зведеного платіжного балансу у 2011 р. та першому півріччі 2012 р. було від'ємним і становило –2,5 млрд дол. США та –1,1 млрд дол. США відповідно. Упродовж 2011 – 2012 рр. Україна не отримувала кредитів від МВФ та інших глобальних інституцій (Світовий банк, ЄС), мала обмежений доступ до інших зовнішніх джерел фінансування, у 2012 р. розпочала повернення кредитних коштів МВФ і вчасно виконувала всі інші зовнішні зобов'язання. За таких умов Національному банку вдалося мінімізувати зменшення міжнародних резервів, які відігравали значну стабілізуючу роль протягом 2011 – 2012 рр. Станом на 01.08.2012 р. обсяг міжнародних резервів перевищив 30 млрд дол. США (в еквіваленті), що є достатнім для фінансування майбутнього імпорту товарів і послуг протягом 3,3 місяця.

У III кварталі 2012 р. платіжний баланс було зведено з профіцитом (0,3 млрд дол. США) на відміну від відповідного періоду попереднього року, коли був сформований дефіцит (1,7 млрд дол. США). Це відбулося через збільшення припливу капіталу за фінансовим рахунком, хоча дефіцит поточного рахунку продовжував поступово зростати. Розширення дефіциту поточного рахунку (до 4,1 млрд дол. США порівняно з 2,6 млрд дол. США в III кварталі 2011 р.) було зумовлено продовженням зростання дефіциту зовнішньої торгівлі товарами та виплат дивідендів за прямими іноземними інвестиціями. Збільшення профіциту фінансового рахунку (до 4,5 млрд дол. США) зумовлювалося насамперед значними обсягами розміщень єврооблігацій Урядом. Також реальний сектор продовжив активно залучати інвестиційні та боргові ресурси.

У III кварталі 2012 р. річні темпи зростання імпорту товарів (22,9 млрд дол. США) суттєво скоротилися (до 4,1% порівняно з 13,6% у II кварталі), що було обумовлено зростанням фізичних обсягів, водночас ціни майже не змінилися. Зростання імпорту товарів у III кварталі 2012 р. (порівняно з III кварталом 2011 р.) відбувалося виключно за рахунок збільшення поставок споживчих товарів (на 21,1%), зокрема промислових виробів (на 49,2%) і продукції АПК (на 12,4%). Зростали як ціни, так і обсяги поставок, що значною мірою може бути пояснене спрощенням процедури митного проходження товарів після введення в дію нового Митного кодексу України.

У результаті проведеного дослідження можна виділити три інтервали, які відрізняються якісними характеристиками стану платіжного балансу: 1) 1999 р., коли дисбаланси рахунків поточних операцій і операцій із капіталом і фінансових операцій супроводжувалися різкою девальвацією національної валюти (із 342,7 до 521,6 грн/100 дол. США); 2) 2000 – 2004 рр. – стале зростання сальдо платіжного балансу за умо-

ви додатного значення рахунку поточних операцій і від'ємного рахунку операцій із капіталом та фінансових операцій, 2005 – 2007 рр. – коливання додатного сальдо платіжного балансу на фоні висхідної динаміки рахунку операцій із капіталом і фінансових операцій і низхідної динаміки рахунку поточних операцій. Протягом виділених інтервалів мала місце відносна стабільність валютного курсу із максимальним значенням 543,45 грн/100 дол. США у 2000 р. і мінімальним значенням 505 грн/100 дол. США у 2005 – 2007 рр.; 3) різке погіршення стану платіжного балансу, починаючи з 2008 р., коли мала місце різка девальвація курсу національної валюти до 770 грн/100 дол. США. Негативний вплив на стан платіжного балансу України мають: погіршення кон'юнктури світових товарних ринків, збільшення внутрішнього попиту та зростання цін на енергоносії.

На підставі інформації Статичного бюлетеня Національного банку України за кварталними даними протягом 2002 – 1 півріччя 2012 рр. було досліджено кореляційно-регресійні зв'язки між такими показниками: сальдо поточного рахунку платіжного балансу, експорт товарів і послуг, імпорт товарів і послуг, валовий зовнішній борг, офіційні резервні активи, офіційний курс гривні до долара США станом на кінець періоду. З'ясовано, що сальдо поточного рахунку платіжного балансу має тісні зворотні кореляційні зв'язки з експортом товарів та послуг (–0,63), імпортом товарів та послуг (–0,7), офіційними резервними активами (–0,6). При збільшенні імпорту товарів та послуг сальдо платіжного балансу скорочується, при збільшенні експорту має зростати, всупереч отриманому результату, що пояснюється таким: коефіцієнт кореляції між експортом і імпортом товарів та послуг дуже високий 0,99, а залежність експорту від імпорту має вигляд:

$$E = 0,884 \cdot I + 1375,57 \quad (R^2 = 0,988),$$

де E – експорт товарів і послуг, млн дол. США;
 I – імпорт товарів і послуг, млн дол. США.

Виходячи з отриманої моделі, на 1 грн імпорту приходиться 0,884 грн експорту. Навіть при зростанні експорту товарів і послуг, імпорт зростає більшими темпами, і сальдо поточного рахунку платіжного балансу скорочується.

Резервні активи включають ліквідні валютні активи Національного банку України в банках-нерезидентах, у золотих запасах Національного банку України, в активах МВФ у вигляді резервної позиції та спеціальних прав запозичень, що коригуються на величину курсової різниці. До складу резервних активів не включено вимоги Національного банку України у вільно конвертованій валюті до банків – резидентів і депозити у банківських металах (крім золота). Резервні активи використовують для фінансування дефіциту платіжного балансу, а також для регулювання курсу національної валюти.

Зростання рахунку поточних операцій і скорочення рахунку операцій із капіталом та фінансових операцій приводить до збільшення резервних активів. Рахунок поточних операцій і рахунок операцій із капіталом та фі-

нансових операцій тісно пов'язані між собою (коефіцієнт кореляції між ними $-0,56$). Дефіцит першого потребує або залучення зовнішньої позики, або продажу іноземцям певних активів. При останньому варіанті розвитку подій дефіцит платіжного балансу покривається припливом капіталу до країни. Якщо ж платіжний баланс активний (тобто сальдо додатне), то часто спостерігається відплив капіталу за статтею «Рух капіталів». Отримане від'ємне сальдо поточного рахунку і офіційних резервних активів свідчить про найбільший вплив на останні рахунку операцій із капіталом та фінансових операцій.

Офіційний валютний курс гривні (BK) має тісні кореляційні зв'язки з валовим зовнішнім боргом ($r = 0,8$) і офіційними резервними активами ($r = 0,4$). Кореляційно-регресійна модель валютного курсу є достовірною ($R^2 = 0,86$) і має вигляд:

$$BK = 0,0071 \cdot ZB - 0,0163 \cdot PA + 484,79,$$

де ZB – валовий зовнішній борг, млн дол. США;
 PA – офіційні резервні активи, млн дол. США.

Отримана модель свідчить, що при збільшенні зовнішнього боргу на 1 млн дол. США відбувається зростання курсу на 7,1 грн/100 дол. США, при збільшенні обсягів резервних активів на 1 млн дол. США відбувається скорочення курсу на 16,3 грн/100 дол. США.

ВИСНОВКИ

Основний науковий результат статті полягає у формалізації якісних і кількісних причинно-наслідкових зв'язків стану платіжного балансу і динаміки валютного курсу.

1. Протягом аналізованого періоду різка девальвація офіційного курсу гривні у 1999 р. і 2008 р. була викликана різкими погіршеннями стану платіжного балансу України. Сальдо поточного рахунку й офіційного валютного курсу характеризуються тісним від'ємним кореляційним зв'язком, що свідчить про протилежні напрями зміни: зростання сальдо платіжного балансу – зміцнення гривні, скорочення сальдо платіжного балансу – падіння гривні.

2. Сальдо поточного рахунку платіжного балансу має тісні зворотні кореляційні зв'язки з імпортом товарів та послуг, експортом товарів і послуг (унаслідок стійкого перевищення обсягів імпорту над експортом). Рахунок поточних операцій і рахунок операцій із капіталом і фінансових операцій характеризуються тісним зворотним кореляційним зв'язком і протилежною динамікою.

3. Побудовано достовірну кореляційно-регресійну модель офіційного валютного курсу, яка дозволяє визначити кількісні параметри девальвації гривні при збільшенні зовнішнього боргу і ревальвації – при збільшенні обсягів резервних активів.

4. Згідно з рекомендаціями МВФ Україні доцільно використовувати міждержавні методи регулювання платіжного балансу: узгодження умов державного кредитування експорту; двосторонні урядові кредити, короткострокові взаємні кредити центральних банків у національних валютах за угодами «своп»; кредити банківських консорціумів; облігаційні позики.

Перспективою подальших досліджень є обґрунтування методів державного кредитування експорту. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Резнікова Н. В.** Регіоналізація валютних криз в умовах економічної глобалізації : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / Н. В. Резнікова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2005. – 21 с.

2. **Волинська М. І.** Передумови й наслідки зміни валютного курсу гривні і вплив на них проблем банківського сектору [Текст] / М. І. Волинська // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (117). – С. 209 – 215.

3. **Анохіна Л. П.** Оцінка обсягів та перспектив валютного ринку на основі платіжного балансу [Текст] / Л. П. Анохіна // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми, 2004. – Т. 9. – С. 362 – 367.

4. **Кондратюк І. В.** Дослідження динаміки поточних рахунків платіжних балансів країн СНД [Текст] / І. В. Кондратюк // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць / ДВНЗ «УАБС НБУ»; ред. А. О. Єпіфанов. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – Вип. 23. – С. 357 – 362.

5. **Мулякова-Бочі А. К.** Рахунок операцій з капіталом і фінансових операцій платіжного балансу в посткризовому розвитку економіки України [Текст] / А. К. Мулякова-Бочі, О. О. Сунцова // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 182 – 184.

6. **Здановський Я. В.** Прогнозування курсу долара США на основі теорії нечіткої логіки як основний етап управління валютними ризиками [Текст] / Я. В. Здановський, В. О. Гончарова // Бізнес Інформ. – 2011. – № 7. – Т.1. – С. 16 – 20.

7. **Ставицький А. В.** Прогнозування основних статей платіжного балансу України : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.03.02 [Текст] / А. В. Ставицький; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2001. – 19 с.

8. **Савченко Т. Г.** Оцінка рівноваги платіжних балансів найбільших економік світу [Текст] / Т. Г. Савченко, М. А. Ребрик // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / Харківський інститут банківської справи Університету банківської справи НБУ. – Харків, 2011. – Вип. 1 (10). – Ч. II. – С. 111 – 120.

9. **Єрін Д. Л.** Статистичне оцінювання рівноваги платіжного балансу : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.03.01 / Д. Л. Єрін ; Держ. акад. статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2005. – 20 с.

10. **Максіменцев М. Г.** Механізм валютно-курсової політики в європейських країнах з перехідною економікою: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.05.01 [Текст] / М. Г. Максіменцев; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К., 2000. – 21 с.